herpy

SALAMANDRE

Lille vandsalamander

Lissotriton vulgaris

Lissotriton vulgaris er en lille, tilpasningsdygtig vandsalamander på 8-11 cm, der lever det meste af året på land og kun går i vandet for at yngle. Hannen får om foråret en bølget rygkam og stærke farver. Arten er hårdfør i et køligt akvaterrarie med vinterhvile, og den lægger gerne æg, så hele livsforløbet kan følges.

Familie: Salamandridae Engelsk: Smooth Newt Tidligere navn: *Triturus vulgaris* Udgivet 16. november 2026

Mild hudgift

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**8-11 cm** total længde inkl. hale
Vægt	**0,3-5,2 g**
Levetid	**4-14 år**
Aktiv	**Skumring og nat**
Levevis	**Semi-akvatisk**
Biotop	**Vådområde og tempereret skov og eng**
Hudgift	**Mild** Vask hænderne efter kontakt, og hold fingrene fra øjne og mund
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**60 × 30 × 30 cm** L × B × H til 4 voksne dyr
Temperatur, dag	**12-20 °C**
Temperatur, nat	**8-15 °C**
Luftfugtighed	**80-100 %**
Vand	**Akvaterrarie** dybde 10-20 cm
Vandtemperatur	**10-20 °C**
UVB	**Ikke nødvendig**
Vinterhvile	**5-10 °C** 8-12 uger
Kost	**Insekter, små leddyr (springhaler, bananfluer) og orme/snegle**
Holdes	**Parvis eller i gruppe**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Udvikling	**Larver i vand**
Æglægning	**I vand**
Kønsmoden	**24-36 mdr.**
Æg pr. sæson	**100-500**
Klækning	**8-35 dage**
Larvetid	**42-120 dage** fra klækning til metamorfose
Larvefoder	**Små vanddyr (dafnier, myggelarver)**
Yngelpleje	**Ingen**

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Fredet i Danmark (BEK nr. 521 af 25.3.2021, bilag 1 ændret ved BEK nr. 1005 af 2.7.2025). Vilde dyr må ikke fanges eller dræbes, og dyr fra naturen må ikke handles eller holdes. Opdrættet afkom af lovligt erhvervede dyr er ikke omfattet, men ejeren skal kunne godtgøre, at dyret ikke stammer fra naturen: gem opdrætserklæring eller faktura. Æg og yngel må i begrænset omfang samles til ikke-erhvervsmæssige formål, men dyrene skal sættes ud igen efter forvandlingen. Dispensation: Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (SGAV). Bsal-regler for handel og indførsel: Fødevarestyrelsen.

Om arten

Lissotriton vulgaris er en lille, slank vandsalamander. Voksne hanner bliver 9-11 cm, hunner 8-9 cm, og vægten ligger på 0,3-5 g. Uden for yngletiden er begge køn gulbrune til olivenbrune, og på land er huden tør og fløjlsagtig. Bugen er orange til hvidlig med mørke pletter, og hos hannen fortsætter pletterne op på struben; det er det vigtigste kendetegn over for *L.*

helveticus, hvis strube altid er uplettet. Hannerne har store, runde pletter på ryggen, mens hunnernes er mindre og nogle gange danner uregelmæssige linjer.

I vandet skifter hannen udseende. Der vokser en sammenhængende, bølget hudkam frem fra baghovedet langs ryg og hale, farverne bliver stærkere, kloakken svulmer op og bliver mørk, og halens underkant får en orange kant med et blåligt skær. Bagtæerne får hudlapper, men ikke sammenhængende svømmehud. Hunnen får kun en lav hudsøm på ryg og hale og forbliver mere afdæmpet. Efter yngletiden forsvinder kammen, og huden bliver igen fløjlsagtig.

Arten hørte tidligere under slægten *Triturus*. Den har tre anerkendte underarter: *L. v. vulgaris*, *L. v. ampelensis* og *L. v. meridionalis*, som især adskiller sig på kam, hudlapper og kropsform. Slægtsnavnet kommer af græsk for glat og havguden Triton, og artsnavnet betyder almindelig.

Huden har slim- og giftkirtler. Giften er tetrodotoxin i lave koncentrationer, ofte under påvisningsgrænsen, men sekretet kan irritere slimhinder. Vask hænderne efter håndtering, og rør ikke ved øjne og mund.

Temperamentet er roligt. På land er dyrene aktive i skumringen og om natten, men i vandfasen ses de ofte om dagen. I naturen bliver de 6-14 år, i fangenskab typisk 4-8 år og undtagelsesvis over 20 år.

Udbredelse og levested

Lissotriton vulgaris har en af de største udbredelser blandt europæiske vandsalamandre. Den lever naturligt fra Irland og Storbritannien i vest til Sibirien og det nordlige Kasakhstan i øst. Mod nord når den det centrale Fennoskandien, mens den sydlige grænse går gennem det centrale Frankrig, det nordlige Italien, det centrale Balkan og steppen i Ukraine og Rusland. *L. v. ampelensis* findes kun i Karpaterne i Ukraine og i Donaudeltaet i Rumænien, og *L. v. meridionalis* i den nordlige halvdel af Italien, det sydlige Schweiz, Slovenien og Kroatien.

Arten er en lavlandsart og ses kun sjældent over 1.000 m. *L. v. meridionalis* er indført nord for Alperne ved Genève, og *L. v. vulgaris* er indført i det sydøstlige Australien. De indførte bestande hører ikke til den oprindelige udbredelse.

> **Oprindelig udbredelse:** Irland, Storbritannien, Frankrig, Belgien, Nederlandene, Luxembourg, Tyskland, Danmark, Norge, Sverige, Finland, Estland, Letland, Litauen, Polen, Tjekkiet, Slovakiet, Østrig, Schweiz, Italien, Slovenien, Kroatien, Ungarn, Rumænien, Bulgarien, Serbien, Ukraine, Belarus, Moldova, Rusland og Kasakhstan.

LEVESTED

Lissotriton vulgaris trives i mange slags levesteder. På land lever den i løv- og blandskov (tæt nåleskov undgås), på fugtige enge, i markskel, parker og haver, hvor den gemmer sig under træstammer og sten og i smågnaverhuller. Den tåler menneskelig påvirkning og findes ofte tæt på bebyggelse.

Til yngel bruger den solåbne, stillestående og fiskefrie vande med mange vandplanter og vand i mindst tre måneder om året: alt fra en vandpyt til en dam eller en lavvandet bugt i en sø. Vandkvaliteten betyder mindre; arten tåler pH fra 4 til 9,6 og findes endda i let brakvand.

Den største del af året tilbringer dyrene på land, hvor de er mest aktive om natten. Vandringen mod ynglevandet kan begynde allerede i februar, når jorden kun er 3-5 °C, og strækker sig i den nordlige del af udbredelsen og i højden ind i sommeren. Vinteren tilbringes oftest på land i frostfrie skjul under træstammer eller i jordhuller, ofte flere dyr sammen, men enkelte dyr overvintrer i vandet.

Pasning

TERRARIET

Voksne dyr skal have både en vand- og en landdel. Et akvaterrarie på 60 × 30 × 30 cm passer til op til 4 voksne dyr, og større er bedre: mere vandflade giver dyrene plads i yngletiden.

Vanddelen er 10-20 cm dyb med mange bløde vandplanter, fx vandpest (*Elodea*) eller tusindblad, som hunnen kan folde æggene ind i. Landdelen dækker omkring halvdelen af bunden og laves som en skråning, en ø af sten eller en flydende plade, så dyrene selv kan skifte mellem vand og land. Brug en fugtholdende bund af ugødet jord med et lag mos ovenpå og barkstykker, sten og kork som skjul. Bark og træ skal være ubehandlet.

Dyrene klatrer let op ad glas og presser sig gennem meget små åbninger, så terrariet skal have et tætsluttende låg med fin ventilation. Hold landdelen fugtig, men aldrig gennemvædet. Nyforvandlede unger lever kun på land og skal have et anlæg uden dybt vand.

TEMPERATUR

Lissotriton vulgaris er køleelskende. Dagtemperaturen er 12-20 °C og nattemperaturen 8-15 °C. Omkring 20 °C er det højeste, dyrene bør have i længere tid, og de er aktive helt ned til omkring 5 °C. Stil terrariet køligt, uden direkte sol og uden varmekilder; dagslys gennem et nord- eller østvendt vindue er fint. I varme somre kan en køler, en ventilator over vandfladen eller en kælder hjælpe.

Omkring 15 °C er den bedste temperatur til yngel. En kølig periode efterfulgt af stigende temperatur, mere lys og mere foder bringer dyrene i yngleform.

Vinterhvilen foregår ved 5-10 °C og varer 8-12 uger, typisk fra november til februar. Dyrene hviler på land i fugtigt mos eller løv i en kasse med lufthuller, hvor de ikke tørrer ud, og tilses jævnligt. Står terrariet i stedet i et uopvarmet rum, holder dyrene sig delvist aktive og fodres hver anden uge.

Læs mere: Vinterhvile og årstider

LUFTFUGTIGHED OG SPRØJTNING

Den bløde hud tørrer hurtigt ud, så landdelen skal holdes fugtig, med en luftfugtighed på 80-100 %. Sprøjt landdelen med afkloreret vand en til to gange dagligt, og lad jord og mos holde på fugten, uden at bunden bliver sumpet. Sprøjtes der mest i den ene ende, opstår en fugtgradient, så dyrene selv kan vælge. God ventilation forhindrer stillestående luft og skimmel. Bliver det for tørt, søger dyrene mod vandet eller gemmer sig, og huden bliver mat og tør.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

VAND OG VANDKVALITET

Vanddelen skal være 10-20 cm dyb og 10-20 °C. Brug afkloreret postevand, postevand der har stået nogle dage, eller regnvand; arten er ikke kræsen med pH, men klor er skadeligt. Et lille filter med svag strøm holder vandet rent og gør vedligeholdelsen lettere. Uden filter skiftes en tredjedel af vandet ugentligt, og foderrester fjernes dagligt.

Bunden kan være bar eller af groft sand eller store sten, aldrig fint grus, som kan sluges. Flydende planter og en flydende plade giver dyrene mulighed for at forlade vandet, når de vil. Tilbringer de mere tid på pladen end i vandet, er vandfasen ved at være slut. Padder optager stoffer gennem huden, så rengøringsmidler, sæbe og håndcreme må aldrig komme i nærheden af vandet.

LYS OG UVB

UVB er ikke nødvendigt for arten, der lever skjult og er aktiv i skumringen og om natten. Dyrene undgår sol. Almindeligt LED-lys i 10-12 timer om dagen giver vandplanterne det, de skal bruge, og mere lys om foråret hjælper dyrene i yngleform. Lampen må ikke varme vandet op. Planter og skjul skal give rigelig skygge.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

Lissotriton vulgaris æder alle små dyr, den kan sluge. På land får voksne dyr små regnorme, små nøgne snegle, bænkebidere, hvide orme, bladlus, bananfluer og små fårekyllinger. I vandet tager de dafnier, myggelarver, tubifex og frosne myggelarver, og under vand tager de også stykker af fisk eller frosset foder. På land tages ubevægeligt foder næsten aldrig, så landfoder skal være levende.

Voksne dyr fodres to til tre gange om ugen. Foderdyrene skal være små, for arten er lille. Et varieret foder gør tilskud mindre vigtigt, men til unger og til hunner i æglægningstiden kan foderet drysses med kalk og vitaminer til padder.

Under vand er dyrene grådige og bider efter hinanden under fodringen, og et stort dyr kan æde et meget mindre. Dyr af forskellig størrelse skal derfor ikke holdes sammen.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Arten er fredelig og kan holdes i par eller i grupper med flere hunner end hanner. I yngletiden forfølger hannerne hunnerne, så flere hunner end hanner, mange planter og gode skjul giver ro. Dyrene kan holdes sammen med andre små vandsalamandre af samme størrelse og med de samme temperaturkrav, men ikke med fisk, der æder æg og larver.

Huden er sart, så dyrene bør kun håndteres, når det er nødvendigt. Skal et dyr flyttes, så gør hænderne våde med afkloreret vand, eller brug en lille ketsjer eller en kop. Hold låget lukket: dyrene er gode til at slippe ud.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

I yngletiden kendes hannen på hudkammen, den svulmende, mørke kloak og de kraftige farver. Hunnen er afdæmpet farvet og har kun en lav hudsøm. Uden for yngletiden er kønnene sværere at skelne, men hannen er mørkere plettet, og hans kloak er stadig lidt større. Dyrene bliver kønsmodne efter 2-3 år; godt fodrede dyr i fangenskab kan nå det i deres andet år. Kønnene kan ikke skelnes som unger, så til avl skal man have en lille gruppe for at være sikker på begge køn.

PARRING

Yngletiden udløses af stigende temperatur og dagslængde efter en kølig periode. I det tidlige forår flyttes dyrene fra landdelen til et beplantet vandanlæg med en flydende plade eller sten, der stikker op, eller vandstanden og temperaturen hæves. Dyrene går normalt i vandet i løbet af få dage, og efter nogle uger har hannen sin yngledragt.

Parringen følger et fast mønster. Hannen svømmer foran hunnen, snuser til hendes kloak og vifter med halen, så duftstoffer driver mod hende. Er hun interesseret, følger hun efter og rører ved ham med snuden, og han afsætter en sædpakke på bunden, som hun optager med kloakken. Befrugtningen er indvendig, og æglægningen begynder 2-14 dage senere.

Yngel er også mulig uden egentlig vinterhvile, men en kølig periode giver en mere livlig parring. Omkring 15 °C er ideelt i vandet.

ÆG OG LARVER

Hunnen lægger 100-500 æg i løbet af en sæson, flest hos store, ældre hunner. Æggene lægges enkeltvis, ofte om natten, og hvert æg foldes ind i et blad af en vandplante, som hunnen bøjer om ægget med bagbenene. Æglægningen strækker sig over flere uger, i gennemsnit omkring fem. Æggene er 1,3-1,7 mm og lysebrune til grågrønne, med geléhylster 3-4 mm. Vandpest, tusindblad og bløde planter med brede blade er gode at lægge i; mangler de, lægges æggene på sten eller glas. Strimler af tyndt plastik kan bruges, men kun materialer, der er sikre for padder.

Voksne dyr æder æg og små larver, så flyt de foldede blade eller de voksne dyr til et særskilt kar. Ved 18-21 °C klækker æggene efter 8-15 dage, ved 12 °C kan det tage op til 35 dage. Larverne er 6-10 mm ved klækningen og har ydre gæller, små forbensstumper og to hæfteorganer på hovedet, som de hænger fast i planterne med. De første dage lever de af blommen og ligger stille.

Derefter er larverne rovdyr og vil kun have levende foder: først infusionsdyr og nyklækkede dafnier eller artemia, senere større dafnier, hvide orme, myggelarver og andre små vanddyr. Larverne fodres dagligt. Skift højst 10-20 % af vandet ad gangen de første uger, så forholdene holdes stabile, og hold larverne i rent, køligt vand med mange planter og ikke for tæt, ellers æder de store de små. Larverne bliver 3-4 cm.

METAMORFOSE

Larverne forvandles efter 6-12 uger, afhængigt af temperatur og foder; i koldt vand med lidt foder kan det tage omkring fire måneder. Bagbenene kommer efter forbenene, og når alle fire ben er udviklet, trækkes gællerne og halens hudsøm tilbage, og farverne ændres. I den fase spiser larverne ofte mindre, og det er normalt.

Sænk nu vandstanden til et par centimeter, og læg sten, kork eller flydeplanter ud, så de forvandlede dyr kan gå op uden at drukne, og læg et tætsluttende låg på. Ungerne forlader vandet ved omkring 3 cm og flyttes til et landanlæg.

Enkelte larver forvandles meget sent eller overvintrer i vandet. Sjældent bliver dyr kønsmodne med gæller og bliver i vandet hele livet; årsagen kendes ikke.

OPDRÆT AF UNGER

De nyforvandlede unger lever på land, indtil de er kønsmodne. Hold dem i et fugtigt, køligt terrarie med et lag jord, mos, bark og blade, og fodr dem ofte med de mindste levende foderdyr: hvide orme, springhaler, bladlus, bananfluer uden vinger og små bænkebidere, senere små regnorme. Hvide orme kan sættes ud i jorden, hvor de formerer sig og giver ungerne noget at

jage. Hold ungerne adskilt fra de voksne og sorteret efter størrelse.

Ungerne kan overvintre køligt og fugtigt i en kasse med jord og mos som de voksne. Efter 2-3 år er de kønsmodne og kan flyttes til et akvaterrarie om foråret.

Sundhed og typiske fejl

De vigtigste problemer ved pasningen er:

- Varme: længere tids temperaturer over 20 °C stresser dyrene, giver dårlig appetit og kan føre til sygdom og død. Hold terrariet køligt.
- Udtørring: huden er sart og tørrer hurtigt ud, hvis landdelen ikke holdes fugtig.
- Svampeinfektioner og hudsår, ofte efter dårlig vandkvalitet eller for mange dyr. Brug rent, afkloreret vand, og skift det jævnligt.
- Forstoppelse: fint grus og sand kan sluges. Brug bar bund, groft sand eller store sten.
- Larver, der flyder med bugen opad: underfodrede larver eller larver, der står for tæt, kan sluge luft. Læg larven i en skål med så lidt vand, at den ikke kan vende sig, og giv rigeligt foder; luften kommer normalt ud igen inden for kort tid.
- Ranavirus og andre infektioner, der kan brede sig i en gruppe. Dyr med hævelser, sløvhed, blødninger i huden eller manglende appetit flyttes straks til et særskilt kar.

Svampen *Batrachochytrium salamandrivorans* (Bsal) er dødelig for mange salamandre. Nye dyr holdes i karantæne, før de sættes sammen med andre, hvert anlæg har sit eget udstyr, og hænder og redskaber rengøres mellem anlæggene. Dyr, vand og redskaber må aldrig komme i kontakt med vildtlevende padder, og foder fra damme med vilde padder kan bære smitte. Opdrættede dyr bærer sjældnere sygdomme og parasitter end dyr fra naturen. Søg en dyrlæge med forstand på padder, hvis et dyr bliver sygt.

Læs mere: Karantæne og hygiejne

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.